

รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน
โดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*
MODEL FOR DEVELOPING ROLES AND LEADERSHIP OF COMMUNITY
ORGANIZATION COUNCIL MEMBERS USING BUDDHIST PRINCIPLES IN
MUANG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระมหาดำรงค์ สุ่มงคล (อธิสมงคล)¹, พระครูพิศาลสารบัณฑิต²,
และพระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³

Phramaha Damrong Sumungkalo (Atisumongkol)¹, Phrakhru Phisansarabundit²
and Phra Mahapaatoon Sirithammo³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6602105003@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (2) พัฒนารูปแบบบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและ (3) เสนอรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตามหลักพุทธธรรมในพื้นที่ศึกษา การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีครั้งนี้ จำนวน 30 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นภาวะผู้นำทางความรู้ การรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีทัศนคติเชิงบวก ยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล มีทักษะการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างครอบคลุม

* Received 16 February 2026; Revised 18 February 2026; Accepted 1 April 2026

2. แนวทางการพัฒนาสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา สัมปรีสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นกรอบในการพัฒนา ไตรสิกขาเป็นพื้นฐานด้านศีลสมาธิ และปัญญา สัมปรีสธรรม 7 ส่งเสริมความเข้าใจตนเองและชุมชน พรหมวิหาร 4 หล่อหลอมจิตใจให้มีเมตตาและความเป็นธรรม ส่วนอคติ 4 ช่วยป้องกันความลำเอียงในการบริหารงาน

3. รูปแบบการพัฒนาที่เสนอประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทักขะการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความร่วมมือของประชาชนและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, บทบาทและภาวะผู้นำ, สมาชิกสภาองค์กรชุมชน, หลักพุทธธรรม, จังหวัดอุดรธานี

Abstract

This research aimed to: (1) examine the current conditions of roles and leadership of Community Organization Council members in Mueang District, Udon Thani Province; (2) develop their roles and leadership through the application of Buddhist principles; and (3) propose a leadership development model based on Buddhist principles within the study area. The study employed a qualitative research design. Thirty key informants were purposively selected, including district ecclesiastical chiefs, sub-district ecclesiastical chiefs, members of the Sangha administration, the district chief officer, assistant district chief officers, mayors, municipal council members, community organization council members, and local wisdom scholars. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis.

1. The findings revealed that Community Organization Council members play a significant role as leaders in promoting sustainable community development. Their leadership particularly emphasizes knowledge-based leadership, involving the collection, analysis, and dissemination of knowledge in alignment with local contexts. They also encourage public participation, effective communication, and collaboration among relevant sectors. Effective leaders demonstrate positive attitudes, adhere to moral and ethical principles, and

uphold good governance to build public trust. Essential competencies include management skills, teamwork, continuous self-development, creativity, and a clear vision to comprehensively advance community development.

2. Leadership development can be guided by key Buddhist principles: the Threefold Training (Tri-Sikkha), the Seven Qualities of a Good Person (Sappurisdhamma 7), the Four Sublime States (Brahmavihara 4), and the Four Biases (Agati 4). The Threefold Training strengthens morality, concentration, and wisdom; Sappurisdhamma 7 enhances understanding of oneself and the community; the Four Sublime States cultivate compassion and fairness; and the Four Biases serve as safeguards against partiality in administration.

3. The proposed development model consists of five dimensions: knowledge, attitude, work skills, creativity, and management. Integrating these Buddhist principles provides a foundation for ethical, transparent, and effective leadership, fostering public cooperation and sustainable community development.

Keywords: Development Model, Roles and Leadership, Community Organization Council Members, Buddhist Principles, Udon Thani Province

บทนำ

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา เผชิญกระบวนการพัฒนาที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตก โดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและวัตถุเป็นสำคัญ ส่งผลให้มิติทางสังคม วัฒนธรรม และคุณธรรมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ลักษณะการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชุมชน ช่องว่างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น และการกระจุกตัวของทรัพยากรในเขตเมือง ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาใหม่ ๆ (ธนาคารโลก, 2564) สภาพการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

ในด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร นักทฤษฎีตะวันตก เช่น เลนซีส ลิเคอร์ท (Likert, 1967) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการสื่อสารของผู้นำ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมมิติทางคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำได้จำกัดเพียงทักษะการบริหาร แต่รวมถึง คุณธรรมและการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 โดยเฉพาะหลัก “วัดตา” คือ การเป็นผู้รู้จักพูดอย่างสร้างสรรค์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) อีกทั้งพระพุทธเจ้าทรง แสดงหลักการสื่อสารที่ดี 4 ประการ ได้แก่ พูดแจ่มแจ้ง พูดจริงใจ พูดเร้าใจ และพูดให้สำเร็จ ซึ่ง ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความร่วมมือในองค์กร นอกจากนี้ หลักพรหมวิหาร 4 อัน ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยังเป็นคุณธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ส่งเสริม ความเป็นธรรมและความไว้วางใจในสังคม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

สำหรับบริบทเทศบาลอุดรธานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อหลักพุทธธรรม ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม จึงเป็นแนวทางที่ เหมาะสมในการสร้างผู้นำที่มีความโปร่งใส มีความเห็นอกเห็นใจ และสามารถนำพาชุมชนไปสู่ การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาโดยหลัก พุทธธรรมของพระพุทธศาสนา เริ่มจากพัฒนาภาวะผู้นำก่อน หากมีผู้นำที่ดีแล้วก็จะสามารถ เป็นแบบอย่างของชุมชน และนำหลักธรรมที่เป็นแนวทางปฏิบัติ พัฒนาทั้งทางด้านกาย ด้าน วาจา และด้านของจิตใจ การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้นำในการทำความเข้าใจว่าผู้คนทั้ง ภายในและภายนอกมีมุมมองต่อตนเองอย่างไร อีกทั้งผู้นำยังต้องรู้ด้วยว่าความรู้และทักษะใด ของตนที่อาจขาดหายไปและจำเป็นต้องปรับปรุงบ้าง ความโปร่งใสคือคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ ที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับความเห็นอกเห็นใจ โดยพื้นฐานแล้ว ความโปร่งใส หมายถึงการซื่อสัตย์กับผู้คนและการรักษาคำพูด ซึ่งสำหรับผู้นำแล้วนั้น ความโปร่งใสถือเป็นสิ่ง สำคัญในการสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนและเป็นสิ่งที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดย ใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)) โดยใช้การ เก็บ ข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเป็นการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2 พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยหลักไตรสิกขา, สัปบุริสัทธรรม 7, พรหมวิหาร 4, อคติ 4

3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในครั้งนี้ เป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือบทบาทที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิจัย คือ 30 รูป/คน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเมือง, เจ้าคณะตำบล, พระสังฆาธิการ, นายอำเภอเมือง, ปลัดอำเภอเมือง, นายกเทศบาล, สมาชิกสภาผู้แทนเทศบาล, สมาชิกสภาองค์กรชุมชน, ประชาชนชาวบ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือมีกล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างที่น่าหลักธรรมพระพุทธศาสนาใช้ในรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูล ในเรื่องบทบาทหน้าที่ และแนวคิด ทศนคติแนวทางรูปแบบการใช้หลักธรรม จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

4.3 วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านจิตวิทยา และเครื่องมือวัดและประเมินผล ตรวจสอบปรับปรุงข้อความ และให้ข้อเสนอแนะ มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง ดังนี้

1. นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2. ปรับปรุงแบบคำถามในการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามข้อเสนอแนะของปริญญานิพนธ์ที่ปรึกษา

3. พิมพ์แบบสัมภาษณ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในภาคสนามตามจำนวนที่ระบุในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีการบันทึกเสียงเพื่อทำการเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเพื่อเป็นหลักฐานการวิจัย

5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากหนังสือ เช่น พุทธธรรม ธรรมะสำหรับประชาชนทั่วไป พุทธธรรมนำสุขภาพ ฯลฯ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักกฏกรรมบาล รวมทั้งบทความจากวารสารต่างๆ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญ ด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ ด้วย วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการด้วยขั้นตอนดังนี้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

1.1 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำทางความรู้ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงการมีข้อมูลหรือระดับการศึกษา แต่ครอบคลุมความสามารถในการรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ผู้นำต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางแก้ไข เป็นผู้ฟังที่ดี มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และการประสานทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น เวทีแลกเปลี่ยน อบรม หรือกิจกรรมเสริมศักยภาพ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และลดช่องว่างทางความรู้ในชุมชน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 ภาวะผู้นำดังกล่าวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความรับผิดชอบ และธรรมาภิบาล ผู้นำควรมีทัศนคติเชิงบวก เห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนในชุมชน เชื่อมมั่นในศักยภาพของประชาชน และเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และแรงจูงใจในการพัฒนาชุมชนระยะยาว

1.3 ด้านทักษะการทำงาน ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการวางแผน บริหารจัดการ จัดลำดับความสำคัญ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการออกแบบกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ต้องมีทักษะการสื่อสาร การเจรจา การทำงานเป็นทีม และการบริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่

นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถพัฒนาโครงการที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า การบริหารจัดการที่ยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จะทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในทุกมิติ

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนสามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรสิกขา สัปปริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นกรอบในการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำอย่างเป็นระบบ

2.2 ไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเอง ศีลช่วยกำกับพฤติกรรมให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ สมาธิส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์และความรอบคอบในการปฏิบัติงาน ส่วนปัญญาช่วยให้ผู้นำสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ บูรณาการองค์ความรู้ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมและยั่งยืน

2.3 สัปปริสธรรม 7 ได้แก่ การรู้เหตุ รู้ผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เป็นหลักที่ช่วยให้ผู้นำเข้าใจบริบทของพื้นที่และศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีทิศทางชัดเจน เกิดการมีส่วนร่วม และสามารถดึงพลังของชุมชนมาพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นคุณธรรมสำคัญที่หล่อหลอมภาวะผู้นำให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และยึดมั่นในความเป็นธรรม ช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในชุมชน ขณะเดียวกัน การตระหนักรู้และหลีกเลี่ยงอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันความลำเอียง อันอาจบั่นทอนความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของประชาชน

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธธรรมจึงมุ่งเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และความเป็นกลาง สามารถตัดสินใจอย่างรอบคอบ โปร่งใส และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3. รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านความรู้มุ่งเสริมสร้างผู้นำให้มีความรอบรู้และใช้เหตุผล โดยยึดหลักไตรสิกขา ในด้านปัญญา เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างถูกต้อง สัมปฐริสธรรมช่วยให้เข้าใจเหตุและผล รู้จักตน และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำ พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการแสวงหาความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่อคติ 4 ช่วยควบคุมความลำเอียง ทำให้การใช้ความรู้เป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและเหมาะสมกับบริบทชุมชน

3.2 ด้านทัศนคติพัฒนาทัศนคติของผู้นำให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล มีวินัยและจริยธรรม รู้จักกาลเทศะและความพอดีตามหลักสัมปฐริสธรรม พร้อมทั้งยึดพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยเมตตา เข้าใจ และเป็นกลาง อคติ 4 ทำหน้าที่กำกับไม่ให้เกิดความลำเอียง ส่งผลให้ผู้นำมีทัศนคติเชิงบวกและมุ่งประโยชน์ส่วนรวม

3.3 ด้านทักษะการทำงานส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การวางแผน การประสานงาน และการแก้ไขปัญหา โดยใช้สมาธิในไตรสิกขาเป็นฐานในการมีสติและควบคุมอารมณ์ สัมปฐริสธรรมช่วยให้เข้าใจบุคคลและสถานการณ์ พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการทำงานเป็นทีมอย่างมีมนุษยสัมพันธ์ และอคติ 4 ช่วยให้การตัดสินใจเป็นธรรมและโปร่งใส

3.4 ด้านความคิดสร้างสรรค์พัฒนาความสามารถในการคิดริเริ่มและแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยอาศัยปัญญาและสมาธิเป็นพื้นฐาน สัมปฐริสธรรมช่วยให้รู้ขอบเขตตนเองและหลักการที่ถูกต้อง พรหมวิหาร 4 ส่งเสริมการเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ส่วนอคติ 4 ป้องกันการยึดติดกับความคิดส่วนตน อันนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน

3.5 ด้านการบริหารจัดการ ยึดหลักศีลเป็นกรอบคุณธรรมในการบริหาร ปัญญาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์และกำหนดแนวทางที่เหมาะสม สัมปฐริสธรรมช่วยให้วางแผนตามสถานการณ์และทรัพยากร พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการบริหารอย่างมีมนุษยธรรมและเป็นกลาง ขณะที่อคติ 4 ทำหน้าที่ควบคุมความลำเอียง ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และได้รับความเชื่อมั่นจากชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยนำหลักพุทธธรรมมาผสมผสานบทบาทและภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ความรู้ 2.ทัศนคติ 3.ทักษะในการทำงาน 4.ความคิดสร้างสรรค์ 5.การบริหารจัดการ จะได้นำอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.บทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยต้องมีภาวะผู้นำทางความรู้ ทัศนคติเชิงบวก ทักษะการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ผู้นำที่ดีไม่เพียงมีความรู้หรือข้อมูล แต่ต้องสามารถรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ทั้งยังต้องมีทัศนคติเชิงบวก มองเห็นคุณค่าของทุกคน และเชื่อมั่นในศักยภาพของประชาชน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในทุกกระบวนการพัฒนา ในด้านทักษะการทำงาน ผู้นำต้องสามารถวางแผนบริหารจัดการ และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมทั้งมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงาน และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำคิดนอกกรอบ แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และนำทุนทางวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใส เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่แท้จริงต้องมีทั้งความรู้ คุณธรรม วิสัยทัศน์ และความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปนโน (หมื่นแก้ว) (2567)ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัย พบว่า การที่ผู้นำนั้นใช้ความรู้ ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรือ อำนาจอิทธิพลต่างๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรม ของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานต่างๆ ซึ่งจะทำให้องค์การสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานนั้นมาจากความร่วมมือของทั้งสถาบันทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาสังคมบทบาทของรัฐที่สำคัญนั้นคือรัฐเป็นผู้มีบทบาทในการวางรากฐานและรักษากฎระเบียบต่างๆการสร้างธรรมาภิบาลของรัฐนั้นจำเป็นต้องอาศัยระบบการจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพมีภาระรับผิดชอบภายใต้กฎหมายและนโยบายที่โปร่งใสตรวจสอบได้ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่ง

จุดมุ่งหมายในการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐนั้นจะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผลและหน้าที่มีระบบความรับผิดชอบด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้ และให้มีความโปร่งในการปฏิบัติงานยกระดับความชำนาญของภาครัฐให้มีความทันสมัย

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา สัปปุริสธรรม พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนให้มีคุณธรรม ความรอบคอบ และวิสัยทัศน์ในการบริหารงานอย่างยั่งยืน ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นรากฐานของการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ศีลทำให้ผู้นำยึดมั่นในความถูกต้องและโปร่งใส สมาธิช่วยให้มีสติและควบคุมอารมณ์ได้ ส่วนปัญญาเปิดมุมมองให้ผู้นำสามารถคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน สัปปุริสธรรม 7 ช่วยให้ผู้นำเข้าใจเหตุและผล รู้จักตนและบุคคลรอบข้าง รวมถึงรู้เวลาและประมาณ เพื่อใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ส่วนพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เสริมให้ผู้นำมีจิตใจโอบอ้อมอารี ยินดีกับผู้อื่น และตัดสินใจอย่างเป็นกลาง ปราศจากอารมณ์หรืออคติ ซึ่งตรงข้ามกับอคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ที่เป็นอุปสรรคต่อธรรมาภิบาล ผู้นำที่ยึดหลักธรรมเหล่านี้จะเป็นผู้มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เข้าใจประชาชน และตัดสินใจอย่างเที่ยงธรรม การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารจึงช่วยยกระดับภาวะผู้นำให้มีทั้งคุณธรรม สติปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคม นำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัชชกร แสงทองดี (2562) ที่ได้ทำงานวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ ผลวิจัยพบว่า ผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธธรรมได้อาศัยธรรมเป็นหลักการสำคัญในการปกครองดูแลและบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่หมู่คณะมวลชนสังคมและประเทศชาติอย่างมั่นคง ยั่งยืนตลอดไปผู้นำนั้นมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มหากผู้นำเป็นผู้รู้เหตุรู้ผลหรือรู้จุดมุ่งหมายจะทำอะไรต้องมีแผนการหรือเป้าหมายย่อมจะทำให้หมู่คณะดำเนินไปได้โดยสวัสดิภาพการวางแผนงานได้ก่อนแล้วเดินตามลำดับของงานผลก็คือจะไม่มีข้อผิดพลาดไม่ติดขัดในการทำงานหรือในการทำงานเป็นคณะทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงงานก็จะประสบความสำเร็จได้ผลดีมีประสิทธิภาพผู้นำเกิดความสบายใจที่มีส่วนช่วยให้งานส่วนรวมประสบผลสำเร็จ

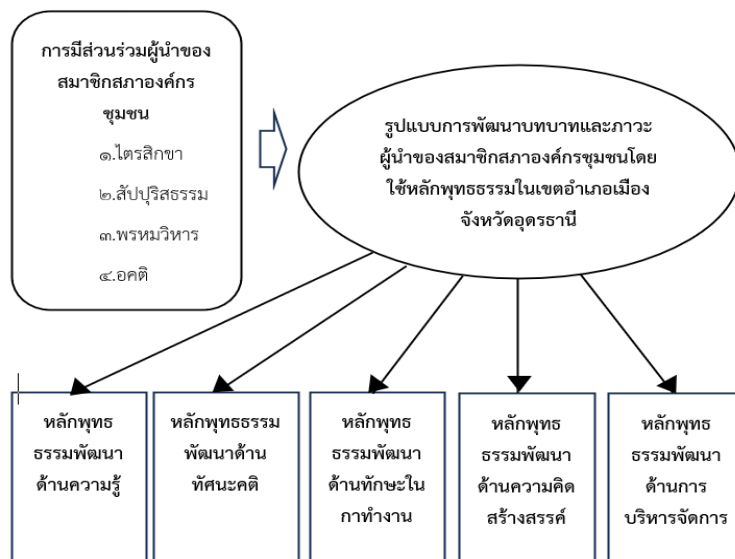
3. รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1)ด้านความรู้ การพัฒนาภาวะผู้นำด้านความรู้เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา โดยเฉพาะ “ปัญญา” ที่ช่วยให้ผู้นำคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง และตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ต้อง ร่วมกับหลักสัปปุริสธรรม เช่น อัมมัญญตา และอัตถัญญตา ที่ส่งเสริมให้รู้เหตุและผลของการกระทำ เข้าใจตนเอง

และรู้เท่าทันสถานการณ์ ขณะเดียวกัน พรหมวิหาร 4 ช่วยให้การแสวงหาความรู้เกิดจากเมตตาและกรุณา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ส่วนอคติ 4 เตือนให้มีวิจารณ์ญาณเป็นกลาง การพัฒนาความรู้ด้วยหลักธรรมเหล่านี้ทำให้น่ามีความเข้าใจรอบด้าน ใช้เหตุผล และนำความรู้ไปขับเคลื่อนชุมชนอย่างมีเป้าหมายและยั่งยืน **2)ด้านทัศนคติ** การพัฒนาทัศนคติที่ดีของผู้นำยึดหลักไตรสิกขาในด้าน “ศีล” เพื่อให้มีวินัยทางพฤติกรรมและจิตใจที่เป็นธรรม รู้จักควบคุมตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น สัปปุริสธรรม เช่น มัตตัญญูตา และกาลัญญูตา ช่วยให้รู้ประมาณและรู้เวลา มีมุมมองที่เหมาะสมต่อสถานการณ์และผู้คน พรหมวิหาร 4 เสริมให้มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่งผลให้เปิดใจ รับฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่วนอคติ 4 ช่วยป้องกันความลำเอียง ทำให้ทัศนคติของผู้นำมีความเป็นกลางและสร้างสรรค์ ผู้นำที่มีทัศนคติในเชิงบวกเช่นนี้จะเป็แรงบันดาลใจ สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจในชุมชน **3)ด้านทักษะในการทำงาน** ผู้นำต้องมีทักษะในการสื่อสารประสานงาน และแก้ปัญหา ซึ่งสามารถพัฒนาได้ด้วยหลักไตรสิกขาในด้าน “สมาธิ” ที่ช่วยให้มีสติ ควบคุมอารมณ์ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ สัปปุริสธรรม เช่น ปริสัณญูตา และบุคคัลญูตา ทำให้เข้าใจบุคคลและบริบทของชุมชน สามารถจัดการงานได้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน พรหมวิหาร 4 ส่งเสริมให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเมตตาและเห็นอกเห็นใจ ขณะที่หลักอคติ 4 ช่วยให้ผู้นำมีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง การพัฒนาทักษะผ่านหลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้นำทำงานได้มีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือ และบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน **4) ด้านความคิดสร้างสรรค์** ความคิดสร้างสรรค์เป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ผู้นำสามารถพัฒนาได้โดยใช้หลักไตรสิกขาในส่วน “ปัญญา” และ “สมาธิ” เพื่อคิดอย่างลึกซึ้ง มีเหตุผล และเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับแนวคิดใหม่ สัปปุริสธรรม เช่น อตตัญญูตา และธัมมัญญูตา ทำให้รู้ขอบเขตของตนเองและเข้าใจหลักการที่ถูกต้อง ส่วนพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะเมตตาและมุทิตา ช่วยให้เปิดใจต่อความคิดใหม่และยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ขณะที่อคติ 4 ช่วยป้องกันการยึดติดในความคิดเห็นส่วนตัว การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักธรรมทำให้น่ามีความมองกว้าง คิดเชิงบวก และสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง **5)ด้านการบริหารจัดการ** การบริหารจัดการที่ดีต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและเหตุผล หลักไตรสิกขาโดยเฉพาะ “ศีล” และ “ปัญญา” ช่วยให้ผู้นำบริหารอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และตัดสินใจด้วยเหตุผล สัปปุริสธรรม เช่น กาลัญญูตา และมัตตัญญูตา ช่วยให้รู้เวลาและความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากร พรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะกรุณาและอุเบกขา ช่วยให้ผู้นำตัดสินใจด้วยความเมตตาแต่ไม่เอนเอียง และฟังความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง ส่วนอคติ 4 เตือนให้หลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติหรือความกลัวการวิพากษ์ การบริหารที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมจะทำให้ผู้นำมีทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรม สร้างความไว้วางใจและความยั่งยืนให้กับชุมชน และในเนื้อหาที่ได้กล่าวมาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรรัตน์ ตะปูลิง (2567). ที่ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ธรรมะพุทธศาสนาและความเป็นผู้นำ พบว่า การพัฒนาผู้นำเพื่อการประยุกต์ใช้หลักธรรม

คำสอนเพื่อพัฒนาคุณสมบัติของผู้นำให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 ธรรมาธิปไตย พลละ 4 และสัปปุริสธรรม 7 จะเห็นได้ว่าเป็นหลักธรรมเหล่านี้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการพัฒนาผู้นำให้รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้ชุมชน และรู้บุคคล ที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบ คือ (1) การพัฒนาคุณภาพทางจิต ที่ทำให้ผู้นำมีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ความซื่อสัตย์ เป็นหลัก โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชนหรือหมู่คณะ แก่สังคม แก่โลก เป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง โดยทำตนเป็นผู้นำที่เป็นที่พึ่งของหมู่ชน เป็นที่พึ่งของสังคม ตลอดจนเป็นที่พึ่งของมนุษยชาติอย่างสมบูรณ์ และ (2) การพัฒนาคุณภาพทางความสามารถ ที่ทำให้ผู้นำที่มีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน เช่น ด้านการจัดระบบบริหารงาน ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้องค์ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based problem) ทำให้บุคลากรเป็นผู้รอบรู้ (Personal Mastery) มีการคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking) มีโมเดลความคิด (Mental Models) มีทีมการเรียนรู้ (Team Learning) ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (ShareVision) ในระบบการบริหารงานทุก ๆ ส่วน จึงทำให้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานได้อย่างสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้นำให้มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านคุณภาพทางจิตใจ และคุณภาพทางความสามารถ ที่มีลักษณะสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้กิจการงานทุกอย่าง บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยที่จะทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลชน สังคม และประเทศชาติ อย่างยั่งยืนนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทบทางและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี" ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

แผนภาพที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในฐานะผู้นำทางความรู้ ผู้นำการมีส่วนร่วม และผู้นำที่ยึดหลักคุณธรรมและธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ส่งผลให้บทบาทและภาวะผู้นำจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสังคมไทย มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะด้านเชิงนโยบาย ประกอบด้วย (1) พัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนในลักษณะการมีบทบาทและภาวะผู้นำตามแนวทางพระพุทธศาสนาและ (2) สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่มีโครงการสร้างขึ้นและที่มีผลงานเป็นรูปธรรม

2) ข้อเสนอแนะด้านการนำผลวิจัยไปใช้ ประกอบไปด้วย (1) ควรนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำไปจัดอบรมและพัฒนาแกนนำชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก คุณธรรม และทักษะการบริหารงานอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ (2) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนควรบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อสร้างผู้นำที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ จิตใจ และการปฏิบัติจริงในชุมชนและ (3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังอำเภออื่น เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำในบริบทชุมชนที่หลากหลาย (2) ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคในการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ เพื่อหา

แนวทางส่งเสริมการพัฒนาผู้นำที่มีประสิทธิผลมากขึ้น (3) นำวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) มาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงพุทธได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ตน์ ตะปูลิง, ทวีชัย ชัตติยเมธี, และ โสรวิช วงศ์สาอาด. (2567). ธรรมะพุทธศาสนาและความเป็นผู้นำ. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 955–964.
- ทัชชกร แสงทองดี. (2562). องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 135–148.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระปลัดนัฐพงศ์ ขนติสมปโน (หมื่นแก้ว). (2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักธรรมมาภิบาล. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 9(6), 409–423.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York, NY: McGraw-Hill.
- world bank. (2564). Thailand economic monitor: Inequality, opportunity, and human capital. Washington, DC: World Bank